

**Dora Poláková (2017): *Mezi propastí
a nebem. Fin de siècle v prozaickém díle
Rubéna Daría***

Praha, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum,
151 strán, ISBN 978-80-246-3666-5

Agilné pracovisko Ústavu románskych štúdií na pražskej Filozofickej fakulte Karlovej univerzity sa stará o prehĺbenie poznania po španielsky písanej literatúry jednak výchovou nových vedeckých pracovníkov, jednak vydávaním ich prác v univerzitnom vydavateľstve. V minulom roku vyšla monografia o ťažiskovom predstaviteľovi hispanoamerického a španielskeho modernizmu Rubénovi Daríovi (1867 – 1916). Tento pôvodom nikaragujský spisovateľ výrazným spôsobom poznačil smerovanie po španielsky písanej prózy a poézie 20. storočia a v istom zmysle predznamenal aj novátorské tendencie, ktoré vyvrcholili „boomom“ hispanoamerickej literatúry v polovici minulého storočia.

Autorka dokumentuje v recenzovanej monografii svoju dobrú orientáciu nielen v diele samotného Rubéna Daría, ale aj v celej po španielsky písanej i európskej literatúre tej doby a preukazuje schopnosť myslieť v širších kultúrnych súvislostiach, ako to nachádzame v úvodnej kapitole knihy na-zvanej *Vztah Hispanoameriky k modernite*.

Ide o veľmi zaujímavé obdobie „klasickej moderny“, keď sa takmer vo všetkých európskych literatúrach nahrádza realizmus modernými smermi a literatúra nadobúda zrazu novú tvár. Inšpirácie hlavne z francúzskej literatúry sa rozšírili nielen po európskom kontinente, ale našli svojich predstaviteľov na severe i na juhu Ameriky, ba práve hispanoamerická literatúra bola v španielskej jazykovej oblasti priekopníčka a ovplyvnila aj španielsku literatúru toho obdobia.

D. Poláková píše aj o pozadí a príčinách tohto javu, ktorý vidí v úsilí o emancipáciu latinskoamerického kultúrneho areálu.

Už z názvu monografie vyplýva, že autorka sa ťažiskovo venuje Daríoovej próze, hoci je známe, že vynikol hlavne v oblasti lyriky. V práci sa síce Daríoove básne citujú, ale autorka si nimi vlastne iba argumentačne „pomáha“ pri výklade. Necituje španielsky originál (ani pod čiarou), len svoje doslovné preklady. Tým síce tieto citáty plnia „informačnú“ funkciu, ale stráca sa ich umelecký tvar. Autorka možno mohla použiť existujúce české preklady, ktoré však v bibliografii neuvádza. Napokon aj pri prekladoch iných textov používa autorka zásadne vlastné verzie a španielske originály chýbajú. (Tento spôsob však nikde v texte monografie nevysvetlila ani neodôvodnila.)

Prvú časť druhej kapitoly venuje D. Poláková Daríoovej biografii, pričom akoby sa vyhýbala informáciám o jeho (často škandalóznom) súkromí. Skôr mapuje jeho tvorivú cestu na základe charakteristiky jeho pobytov v Latinskej Amerike, USA i v Európe a ich významu. Hoci pritom uvádza jednotlivé autorove diela, jej ambíciou nie je minuciózna analýza, ale skôr ich pripomenutie. Táto časť je nevyhnutne eklektická, ale na druhej strane dostatočne informačne nasýtená.

V druhej časti druhej kapitoly autorka prehľadne spracúva základné prvky, ktoré sa podieľali na vytváraní Daríoovej poetiky (okultizmus, mágia, vízia ženy a lásky, princíp harmónie a v neposlednom rade aj Daríoove žurnalistické aktivity).

Tretia kapitola je premostujúca. V nej nás autorka uvádza do sveta poviedok, pričom sa koncentruje na špecifiká modernistickej poviedky, charakteristiku postáv, miesta deja i motívov typických pre celú vtedajšiu literatúru (bohéma, vzťah umenia a spoločnosti, šialenstvo, erotika, „femme fragile“ a „femme fatale“, Salome, rozprávkové motívy, tajomstvo, okultizmus, mágia a pod.).

Ťažiskovou časťou monografie je IV. kapitola nazvaná *Pod závojom kráľovny Mab. Dariovy povídky*. Skôr, ako sa pustí do analýzy jednotlivých poviedok, prezentuje ich tematické členenie s upozornením, že sa motívy v analyzovaných prózach často prelínajú. D. Poláková člení Daríoove povídky podľa štyroch „tematických osí“:

1. Umelec vo svete.
2. Žena a láska.

3. Fantastické poviedky.

4. Stav sveta (s. 85-86).

Podľa tejto schémy potom podrobne analyzuje tematickú stránku konkrétnych poviedok. Pritom zdôrazňuje, že sa neusiluje i vyčerpávajúcu analýzu všetkých poviedok, ale chce podať „reprezentatívny prierez“ Daríovou tvorbou, aby spisovateľka ukázala ako „nadaného poviedkara“, ktorý si uvedomoval úskalia i možnosti žánru“ (s. 86). Výrazný je motív Dona Quijota; Cervantesov román je pre Daría nielen tematickým prameňom, ale aj myšlienkovou inšpiráciou.

Autorka – vcelku úspešne – odkrýva Daríove výpovede a vlastne sa s nimi komentujúc stotožňuje, hoci by sa sem-tam žiadal kritickejší odstup. Menej je zohľadnená genologická problematika analyzovaných textov; tu sa autorke núkali možnosti, ako sa dá postihnúť premena žánrového poľa vtedajšej literatúry. Okrem peripetií žánru rozprávky, ktoré sú v monografii naznačené aj v širších kontextoch, mohol prísť do úvahy napríklad žáner črty, básne v próze a pod.

Skoro vôbec sa analýzy nevenujú štýlu próz R. Daría, hoci práve štýl vtedajších literárnych diel sa vedome odlišoval tak od tradičného realistického, ako aj modernejšieho naturalistického štýlu. To iste súviselo s odklonom od predchádzajúceho pozitivistického racionalizmu a príklonom k iracionalite, resp. k podvedomiu. To autorka pri svojom výklade aj pripomína. Vtedajší umelci – či už symbolisti, impresionisti, alebo dekadenti – zápasili tak s obsahom, ako aj s formou svojich výkonov a R. Darío nebol výnimkou. Jednotlivé aspekty tohto úsilia bolo potrebné ešte viac rozpracovať. Aktuálna by bola napríklad otázka, aké prvky sa dajú nájsť v jeho prózach, či bol „typickým“ symbolistom, či a ako ho ovplyvnil impresionizmus, resp. dekadencia.

Po analýze poviedok pristupuje autorka ku krátkej prezentácii Darío-vých fragmentárnych pokusov o román; predovšetkým Zlato Mallorky (El oro de Mallorca), ktorý obsahuje viacero modernistických motívov. Autorka konštatuje, že Daríove romány sa v témach neodlišujú od jeho kratších próz, ale prirodzene prezentujú inú formu.

I keď monografia D. Polákovvej je skôr stručná, obsahom je závažná. Jej autorka sa prezentuje nielen ako znalkyňa, ale vidno, že má k Daríovým literárnym aktivitám (a k celému svetu literatúry na pomedzí 19. a 20. storočia) blízky vzťah. Jej monografiu iste privítajú aj

slovenskí čitatelia, ktorí sa zaujímajú o literatúru v španielskom jazyku. V neposlednom rade môže podniknúť komparatívne štúdie týkajúce sa tejto významnej kultúrnej epochy.

Paulína Šišmišová

Katedra romanistiky, Filozofická fakulta

Univerzity Komenského v Bratislave

Gondova 2, 814 99 Bratislava, Slovensko

paulina.sismisova@uniba.sk